

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI DE ADMINISTRARE A AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ECONOMIE ȘI DE ADMINISTRARE A AFACERILOR

TEZA DE DOCTORAT

**ROLUL POLILOR DE DEZVOLTARE ÎN CREȘTEREA
ECONOMICĂ REGIONALĂ.
DEZVOLTARE URBANĂ PE AXA ARAD-TIMIȘOARA**

Rezumat

Coordonator de doctorat:

Prof. Univ. Dr. Cismaș Laura-Mariana

Student-doctorand:

Tudur Olimpia-Neliana

TIMIȘOARA

2024

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Lista abrevierilor	7
Lista figurilor	9
Lista tabelor.....	11
INTRODUCERE	13
 CAPITOLUL I. Stadiul actual cunoașterii privind politicile polilor de creștere urbană și dezvoltare regională.....	19
Introducere.....	19
I.1. Abordări și considerații critice privind teoria polilor de creștere și dezvoltarea regională	20
I.1.1. Teoria polilor de creștere: evoluție și trăsături -abordare critică.....	20
I.1.2. Experiențe practice de implementare a teoriei polului de creștere în secolul XXI....	25
I.1.2.1.Experiențe practice privind implementarea teoriei polului de creștere în Franța.....	26
I.1.2.2.Experiențe practice privind implementarea teoriei polului de creștere în Polonia.....	27
I.1.2.3.Experiențe practice privind implementarea teoriei polului de creștere în România.....	28
Concluzii preliminare.....	32
 CAPITOLUL II. Dezvoltarea socio-economică regională. Politica de coeziune a UE și creșterea economică spațială bazată pe dezvoltarea urbană.....	33
Introducere.....	33

II.1. Dezvoltarea socio-economică regională.....	33
II.2. Politica de coeziune a UE și creșterea economică spațială bazată pe dezvoltarea urbană. Policentricitatea ecosistemelor urbane.....	38
Concluzii preliminare.....	42
CAPITOLUL III. Prezentare istorică a Banatului și a spațiului arădean de la nord de Mureș.....	
Introducere.....	43
III.1. Banatul, centru de interes economic de-a lungul vremii.....	44
III.2. Repere istorice ale spațiului arădean.....	51
Concluzii preliminare.....	58
CAPITOLUL IV. Prezentarea și analiza stadiului actual al dezvoltării în Regiunea Vest, axa Arad – Timișoara.....	
Introducere.....	61
IV.1. Prezentarea principalilor vectori și indicatori economici, demografici, de infrastructură de transport, învățământ, sănătate și turism, în regiunea Vest, axa Arad - Timișoara.....	61
IV.2. Efectuarea analizei SWOT.....	68
IV.3. Prezentarea evoluției principalilor indicatori de dezvoltare.....	71
Concluzii preliminare.....	85
CAPITOLUL V. Concluzii și recomandări pentru decidenții politici, limite ale cercetării, direcții viitoare de cercetare.....	
BIBLIOGRAFIE.....	93
ANEXE -Tabele.....	113

Rezumat

Încă din Antichitate, necesitatea de organizare sistematizată și de apărare a colectivităților a determinat apariția orașelor-cetăți, delimitate teritorial și cu rol principal administrativ și militar. Cu timpul, schimburile comerciale, dezvoltarea meșteșugurilor, creșterea paletei de produse și servicii au consolidat așezările urbane și le-au transformat în centre economice de atracție pentru populația care gravita în jurul lor, iar mai târziu și în centre de interes religios și cultural. Odată cu industrializarea și intensificarea comerțului, cu apariția căilor ferate, populația a emigrat constant din mediul rural înspre orașe.

Momentele importante ale acestui proces istoric au fost „revoluția industrială”, cea care a condus implacabil la creșterea importanței principalelor orașe, apoi cea de „a doua revoluție industrială”, inițiată la sfârșitul secolului al XIX-lea de progresele înregistrate de știință și tehnologie pe tărâmul inovării și descoperirii unor noi vectori motrici utili în industrie, precum aburul, electricitatea, combustibilii fosili, care a completat și configurat în parametrii actuali procesul de **„urbanizare”**, aici reliefându-se pregnant caracterul de motor economic deținut de oraș, conjugat cu atracția magnetică generată de acesta asupra unei diversități de populații.

Apariția noțiunii „pol de creștere” a provocat însă numeroase dezbateri și controverse de natură teoretică și metodologică, rămânând însă pe mai departe o orientare și un concept constant în centrul politicilor de dezvoltare națională, regională și locală a diferitelor țări.

De aceea, alegerea temei noastre de cercetare a pornit de la actualitatea problematicii „polilor de creștere”, orientându-ne după următoarele considerente:

a) politicile actuale de dezvoltare regională, promovate de Uniunea Europeană și avantajul fructificării lor la nivelul regiunii noastre;

b) avantajele poziționării geografice a celor două municipii-reședințe de județ, Timișoara și Arad, aflate la o distanță redusă între ele și situate în zona care asigură legătura României cu Europa Centrală;

c) elaborarea *Strategiei naționale de dezvoltare urbană integrată pentru orașe reziliente, verzi, inclusive și competitive 2022-2035- Politică urbană a României*, cu rol în alinierea politicilor de dezvoltare urbană la scară națională și regională;

d) adoptarea de către Guvernul României a *Strategiei de dezvoltare teritorială a României - România policentrică 2035; Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni*;

e) completarea cadrului legislativ național privind dezvoltarea urbană, cu noi reglementări privind zonele metropolitane, reglementări privind punerea în aplicare a Planului Național de Redresare și Reziliență, decizia Consiliului Uniunii Europene referitoare la formarea consorțiilor administrative, ca forme noi de colaborare între autoritățile administrației publice locale;

f) experiența înregistrată în domeniul implementării conceptului „pol de dezvoltare” de alte țări europene;

g) maximizarea utilizării resurselor disponibile și a potențialului existent pentru atingerea obiectivului și asigurarea autonomiei în raport cu sursele de finanțare europeană, având în vedere reducerea acestora în viitor;

h) necesitatea consolidării performanțelor celor doi poli de dezvoltare, respectiv creștere, care să asigure acestei zone o mai mare reziliență în situația ivirii unor dezechilibre economice, sociale, sau politice.

Obiectivul general al lucrării de cercetare îl constituie analiza și evaluarea potențialului de dezvoltare urbană pe axa Arad-Timisoara.

Obiectivul specific (principal), al acestei cercetări științifice constă într-o aprofundare și explicare a studiului privind teoria funcționării unui pol de creștere și într-o fundamentare și actualizare a datelor și argumentelor care împreună servesc drept sursă pentru crearea unui sistem urban pe culoarul Arad-

Timișoara și stimularea capacității acestuia de propagare a unei dezvoltări echilibrate în teritoriu, ca factor de susținere și creștere a performanței regionale.

Ipoteza de lucru pornește de la existența posibilității alcătuirii unui **pol de dezvoltare urbană pe axa Arad și Timișoara**, printr-o politică zonală convergentă și o acțiune conjugată pe cinci direcții: crearea unui centru economic; a unui centru educațional de cercetare și inovare; a unui centru medical, a unui centru cultural și turistic și a unui nod internațional de transport.

Primul capitol al tezei, *„Stadiul actual al cunoașterii privind politicile polilor de creștere urbană și dezvoltare regională”* schițează noțiunile și ideile teoretice relevante pentru teză. Obiectivul acestui capitol este de a analiza critic teoria polilor de creștere și dezvoltare, din dublă perspectivă, teoretic, prin prisma literaturii de specialitate în domeniu, și practic, prin prisma experienței managementului structurilor teritoriale.

În prima parte atenția este îndreptată asupra cursului și evoluției teoriei polilor de creștere și pe înțelegerea analitică și critică a acesteia. A doua secțiune descrie experiența constatată în practica implementării teoriei polului de creștere în secolul XXI, realizată de țara noastră, Franța și Polonia.

Al doilea capitol se intitulează *„Dezvoltarea socio-economică regională. politica de coeziune a UE și creșterea economică spațială bazată pe dezvoltarea urbană”* și abordează conceptul de poli de creștere prin prisma dezvoltării socio-economice a statelor și a politicii de coeziune a Uniunii Europene. Pe parcursul lui am trecut în revistă rodul unei serii de cercetări întreprinse de numeroși analiști economici, disputele iscate în materia interpretării tendințelor evoluției diferitelor sisteme socio-economice, soluțiile oferite la rezolvarea problemelor ivite datorită paletei factorilor geo-politici, climatici, culturali etc., aspectele sociale ale politicii Uniunii Europene, toate acestea având ca scopul final bunăstarea în regiune.

În subcapitolul al doilea am adus în discuție direcțiile privitoare la modul în care Uniunea Europeană consideră că dezvoltarea economică se răspândește

spațial și cum aceasta își extrage esența din argumente ale teoriei polilor de creștere. În acest sens, UE consideră că ar trebui stimulată cooperarea între regiunile și orașele mari, precum și între orașele mici și mijlocii și că, indiferent de contextul spațial, atributul comun a narațiunii policentrice este perspectiva atenuării disparităților spațiale și a combaterii efectelor negative ale concentrării urbane. Potrivit celui de-al șaptelea Raport de coeziune, evoluțiile pozitive din orașe se vor răspândi și în vecinătatea orașelor, prognozate fiind următoarele rezultate:

(1) Creșterea și dezvoltarea economică se va propaga de la orașe mai mari (metropole), la orașe mijlocii și la orașe mai mici în regiunile urbane policentrice;

(2) Creșterea economică în regiunile urbane policentrice se va răspândi în vecinătatea acestor regiuni, fie ele orașe mici sau mari, în zonele periferice și îndepărtate;

(3) Policentrismul va reduce decalajul dintre regiunile urbane puternice din punct de vedere economic și cele aflate în expansiune, sau cele din regiunile periferice;

(4) Orașele mai mari și regiunile urbane policentrice au competența și responsabilitatea de a-și dezvolta vecinătățile, astfel încât creșterea economică să se răspândească spațial.

În capitolul al treilea am prezentat parcursul istoric al celor două orașe, Timișoara și Arad, în contextul schimbărilor politice și administrativ-teritoriale ale regiunilor în care sunt ele așezate și au reprezentat din vechime centre de reședință, pornind din antichitate și până aproape în zilele noastre. Astfel, am început cu o cupația romană a Banatului și interesul economic pe care zona a suscit-o pentru nevoile imperiului, consecințele acestei epocii repecutându-se în sistemul administrativ roman introdus în regiune, dezvoltarea infrastructurii căilor de comunicații și a infrastructurii industriale, respectiv a celei extractive, Banatul fiind cunoscut încă de pe atunci ca rezervor de materii prime de mare interes, precum fierul, cuprul, argintul și aurul.

În aceeași cheie a interesului pentru resursele materiale, și mai târziu și a celor agricole, am punctat reperele ocupațiilor turcești și în final a celei austriece. Aceasta din urmă s-a caracterizat prin ridicarea nivelului de populare a regiunii prin aducerea coloniștilor din lumea germană, prin sistematizarea satelor și împărțirea rațională a teritoriului și nu în ultimul rând prin ridicarea gradului de exploatare a resurselor și modernizarea căilor de comunicații, ca de pildă regularizarea și canalizarea cursurilor apelor Timișului și Begăi, ca artere de transport fluvial, dar și ca rezerve de apă pentru deservirea populației. În fapt, după ocupația romană, cea austriacă a fost a doua administrație imperială, cu consecințele ei benefice sub aspect socio-economic.

În ce privește zona Aradului, aflat la confluența dintre marile regiuni Banat și Crișana, a cunoscut o creștere economică accentuată după ce polul de putere s-a mutat de la Ineu în orașul Arad, moment în care urbea a început să prindă conturul unei așezări orășenești în adevăratul sens al cuvântului, cu instituții administrative și de cult, iar la urmă cu o zestre industrială consistentă. Debutul acestuia din urmă proces a avut loc în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, când potențialul industrial de sorginte germană și apoi ungurească s-a întâlnit cu capitalul financiar evreiesc, iar rezultatul s-a materializat prin edificarea stabilimentelor din industria textilă, constructoare de mașini și cea a bunurilor alimentare. Tot acum, și în anii următori, în oraș și în județ s-a dezvoltat cea mai largă rețea de transport cu calea ferată cu ecartament îngust, menită să asigure naveta forței de muncă din mediul rural către industriile orașului, dar să și asigure aprovizionarea populația urbană cu produse alimentare.

Instaurarea regimului comunist și-a pus amprenta proprie asupra evoluției economice a celor două orașe și asupra județelor lor, economia liberă, de piață, fiind înlocuită cu cea planificată și centralizată după percepțele marxist-leniniste. Cu alte cuvinte, spațiile de producție au fost sporite, au atras și mai mulți muncitori de la sate, iar cartierele au căpătat aspectul unor cenușii spații de cazare, așa numitele „cartiere-dormitor”. Economia socialistă nu a putut face față însă

concurenței economiei capitaliste, din pricina precarității cercetării științifice și tehnologice, și s-a dăruit în cele din urmă, odată cu sistemul ideologic din spatele ei.

Capitolul patru al tezei redă o imagine fidelă a dimensiunii și evoluției economice și sociale a celor două județe Arad și Timiș în ultimul deceniu, respectiv în perioada după criza financiară din 2008-2010 până în prezent (după pandemia Covid 19), reliefând astfel capacitatea de expansiune urbană corelată cu creșterea economică a orașelor **Arad și Timișoara**.

Dinamica creșterii economice a regiunii Vest din ultimii ani a determinat selectarea în prima secțiune a acestui capitol a unui set de indicatori regionali și locali de dezvoltare durabilă, care pun în evidență realitatea actuală a celor două județe și care justifică, în urma cuantificării și analizei evoluțiilor acestora din ultimii 10-13 ani, asumarea unor proiecte și politici noi de organizare și dezvoltare urbană a celor două municipii-reședință de județ și a Zonelor Metropolitane aferente, după cum urmează:

- 1) Produsul Intern Brut total pe județele Arad și Timiș și Regiunea Vest, în perioada 2011-2020;
- 2) Produsul Intern Brut regional pe locuitor - evoluție 2012-2020 ;
- 3) PIB pe regiuni de dezvoltare și județe în anul 2020 - clasament;
- 4) Evoluția exporturilor în județele Arad și Timiș, perioada 2011-2022;
- 5) Evoluția importurilor în județele Arad și Timiș perioada 2011-2022;
- 6) Unități locale active, pe județele Arad- Timiș și Regiunea Vest, perioada 2011-2021;
- 7) Distribuția întreprinderilor active, pe sectoare de activitate în Regiunea Vest, anul 2020;
- 8) Evoluția cifrei de afaceri totale din unitățile locale active din jud. Arad și Timiș, 2011-2022;
- 9) Evoluția indicilor producției industriale din jud. Arad și Timiș, 2011-2023;

- 10) Evoluția indicilor valorici ai cifrei de afaceri din industrie pe total (piața internă+piața externă) din jud. Arad și Timiș, 2011-2023;
- 11) Formarea brută de capital fix pe ramuri de activitate în Regiunea Vest;
- 12) Venituri totale medii lunare pe o gospodărie, pe Regiuni de dezvoltare, 2011-2022;
- 13) Evoluția salariului mediu brut lunar pe toate activitățile economiei naționale;
- 14) Populația ocupată și salariații pe ramuri de activitate pe Regiunea Vest și județe Arad-Timiș, 2011-2020;
- 15) Rata șomajului în Regiunea Vest și județele Arad- Timiș, 2011-2021;
- 16) Rata locurilor de muncă vacante – perioada 2011-2022 în Regiunea Vest;
- 17) Populația totală pe Regiunea Vest și județe Arad-Timiș 2011-2023;
- 18) Sporul natural al populației în perioada 2012-2022 în Regiunea Vest și județele Arad- Timiș;
- 19) Evoluția resurselor de muncă în județele Arad- Timiș, 2011-2022;
- 20) Absolvenți cu studii superioare în Regiunea Vest și județe 2011-2021;
- 22) Lungime totală drumuri modernizate în Regiunea Vest și jud. Arad-Timiș, 2011-2022;
- 23) Evoluția cifrei de afaceri – total activitate din sectorul Turism, jud. Arad-Timiș, 2012-2023;

În urma analizei de ansamblu a indicatorilor statistico-economici prezentați de mai sus, pe baza datelor agregate, furnizate de Institutul Național de Statistică, s-a constatat că aceștia au înregistrat creșteri semnificative în ultimul deceniu, atât în domeniul rezultatelor economico-financiare, al investițiilor în capitalul fix, cât și al infrastructurii și serviciilor sociale. Se poate concluziona faptul că în prezent economia regională înregistrează o creștere evidentă, care însă poate fi încetinită sau chiar stagnată în viitor din pricina reducerii populației active.

Luând în considerare elementele desprinse din profilul regional, s-a efectuat analiza SWOT a polului de dezvoltare urbană pe culoarul Arad-Timișoara, reliefându-se o serie de aspecte care vor ajuta la crearea unei strategii comune și integrate de dezvoltarea urbană, menite să pună în valoare întregul potențialul deținut de această regiune crearea unui sistem urban în Regiunea de Vest, care să dezvolte întregul spațiu metropolitan al celor două municipii și care să atragă și să păstreze forța de muncă necesară.

În ultimul capitol am formulat o serie de concluzii și recomandări, constatate pe baza cercetărilor științifice și a analizelor economice efectuate, în opinia noastră, acestea reprezentând un instrument util implementării politicii polului de creștere economică și de dezvoltare urbană pe axa Arad – Timișoara.

Dezvoltarea urbană pe axa Arad – Timișoara a atins un asemenea nivel încât abordarea acestui pol în termenii unui *sistem urban* este foarte justificată și demonstrează necesitatea valorificării capacității acestuia de a deveni:

- ***Centru (Sistem) Economic:*** Sistemul urban Arad-Timișoara poate deveni interfața României cu Europa de Vest, cu un hub atractiv, inovativ și competitiv din punct de vedere economic, cu o forță de muncă diversă și calificată și cu o dezvoltare sustenabilă, bazată pe industrii care utilizează înaltă tehnologie, informatica, telecomunicațiile și serviciile creative. Aglomerarea urbană Arad-Timișoara are capacitatea de a promova domenii cu posibilitate de dezvoltare accelerată, atât cele consacrate cât și emergente: automotive, material rulant, tehnologii avansate, IT, etc., prin crearea de parcuri industriale tematice și infrastructură complexă realizată de administrațiile locale.
- ***Hub internațional integrat de transport:*** Datorită poziționării strategice, în contextul lărgirii comerțului pe axa V-E și N-S, Aradul și Timișoara devin centru strategic de legătură rutieră, feroviară și aeriană, contribuind la creșterea mobilității și conectivității. O strategie de valorificare a canalului Bega și a râului Mureș poate face legătura cu coridorul

paneuropean VII și cu zona Dunării. În interior, se va dezvolta transportul urban, interurban (între localitățile polului urban), în condiții mai sigure și mai rapide, ceea ce va decongestiona actualul trafic rutier .

- ***Centru educațional, de cercetare și inovare:*** Colaborarea universităților existente, creșterea calității actului educațional , diversificarea și complementaritatea profilurilor cu specificul economic al zonei, duc la stoparea migrației tinerilor din regiune, precum și la atragerea studenților din alte zone, care pot deveni o plus-valoare profesională în regiune.
- ***Centru (Sistem) medical:*** Prin conlucrarea unităților medicale și crearea unui sistem integrat, prin formarea de noi specialiști la facultățile de profil, prin încurajarea cercetării medicale, prin investiții în aparaturi medicale performante și modernizarea spațiilor existente, *centrul medical Arad-Timișoara*, va oferi servicii medicale diverse și va asigura accesul către acestea a mult mai multor persoane, atât prin sistemul de stat, cât și prin sistemul privat,
- ***Centru cultural și turistic:*** *Timișoara - Capitală Europeană a Culturii 2023* a deschis oportunități nu doar culturale, ci și turistice, prin afluxul de capital având această destinație. Regiunea este cunoscută ca fiind cea mai cosmopolită și cea mai complexă ca prezență multietnică și diversitate religioasă. Numărul de manifestări culturale este în continuă creștere. Statutul de Capitală Culturală Europeană a generat atragerea unui flux mare de personalități culturale, înmulțirea numărului de manifestări culturale, implicit a un număr mult mai mare de turiști, ceea ce duce la creșterea vizibilității regiunii la nivel național, european și mondial și la asigurarea unui mediu social intercultural favorabil progresului și creșterii calității vieții.

Apreciem că toate argumentele prezentate așează într-o puternică evidență **nevoia unei instrument (sistem) de coordonare a polului care să pună în practică viziunea comună de dezvoltare a acestuia și să coordoneze performanța regională.**

Totodată, necesitatea actuală de administrare a zonelor metropolitane care se învecinează pe coridorul de dezvoltare Arad-Timișoara motivează crearea acestui instrument (sistem) de coordonare de către autoritățile locale cointeresate, asigurându-se astfel un management integrat al proceselor metropolitane, o administrare a acestora printr-o politică de dezvoltare complementară, un control mai bun al extinderii urbane și al transformării tehnologice și nontehnologice, o planificare mai eficientă a reconversiei terenurilor și evitarea fragmentării metropolitane.

Astfel, ținând cont de experiența internațională și de legislația națională în domeniu, **inițiativa constituirii unui de sistem de coordonare a Polului de dezvoltare urbană pe axa Arad-Timișoara se poate concretiza într-o *agenție metropolitană, consorțiu administrativ*, sau o altă formă de asociere juridică, sau parteneriat**, care să reunească zonele de influență ale orașelor Arad și Timișoara, respectiv toate unitățile administrativ-teritoriale situate în ***zonele metropolitane ale celor două reședințe de județ*** și care să reprezinte interesele tuturor factorilor implicați : administrația publică locală, societatea civilă, mediul de afaceri, universitățile, ONG-urile, alte autorități publice.

Pentru durabilitatea proiectului sunt necesare: o agendă administrativă comună în domeniul serviciilor publice, o corelare a strategiilor de dezvoltare, de atragere a fondurilor, de realizare a investițiilor și de dezvoltare a resursei umane. Acestea vor conduce la extinderea ariei de polarizare a sistemului urban, ceea ce îi va asigura resurse suplimentare pentru dezvoltare.

În cadrul politicii de dezvoltare regională a României, dezvoltarea urbană pe axa Arad – Timișoara poate deveni un proiect pilot de dezvoltare comună cu rezultate macroeconomice, devenind al doilea reper economic al țării, implicit cu

o dezvoltare echilibrată a tuturor sectoarelor convergente, determinând creșterea nivelului de trai și a calității vieții în regiune.

În final am enunțat câteva **recomandări pentru autoritățile administrației publice locale și decidenții politici** interesați de utilitatea acestui demers științific, cum ar fi:

- ✓ Consiliile județene Arad și Timiș, împreună cu U.A.T.-urile membre ale Zonelor Metropolitane ale municipiilor Arad și Timișoara ar trebui să conștientizeze mai mult potențialul celor două zone de a deveni împreună un pol de creștere economică și dezvoltare urbană care să antreneze în dezvoltare întreg spațiul economic și geographic și să atragă capital uman;
- ✓ Factorii de decizie ai autorităților publice interesate ar trebui să fie flexibile și să colaboreze pentru crearea unei viziuni comune de dezvoltare, prin corelarea Strategiilor Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU), a planurilor de dezvoltare teritorială, a obiectivelor de investiții; prin crearea unui mediu social intercultural și a unui proiect complementar în domeniul învățământului, cercetării și inovării.
- ✓ Pornind de la conștientizarea actualei guvernante necorespunzătoare a zonelor metropolitane, de la necesitatea unui management mai eficient al proceselor metropolitane și al extinderii urbane, administrațiile U.A.T.-urilor membre în Zonele Metropolitane ale municipiilor Arad și Timișoara, împreună cu Consiliile județene Arad și Timiș ar trebui să fie motivate pentru crearea unui instrument de administrare și coordonare a acestei axe de dezvoltare urbană (conurbație), care să-i asigure viabilitatea, realizarea obiectivelor și dezvoltarea spațială echilibrată.
- ✓ Autoritățile publice locale, ar putea efectua o analiză a priorităților și obiectivelor de dezvoltare ale orașelor Arad și Timișoara și ale primăriilor din Zonele Metropolitane aferente, a elementelor comune ale acestora, în scopul identificării programelor și proiectelor eligibile cu finanțare

nerambursabilă, sau altă formă de finanțare, care să poată fi aplicate și implementate în comun (în calitate de solicitant sau partener).

- ✓ Decidenții politici interesați ar putea considera utilă această cercetare și în aplicarea legislației actuale care încurajează cooperarea autorităților administrației publice locale, în scopul creșterii și consolidării performanțelor regionale și asigurării unei reziliențe mai mari în cazul unor dezechilibre economice, sociale, sau politice.

Propunem de asemenea câteva **direcții noi de cercetare** pe care le considerăm de interes atât pentru factorii de decizie politică, cât și pentru mediul academic.

Astfel, teoria polilor de creștere/de dezvoltare poate fi aprofundată și analizată din punct de vedere al implementării ei în alte regiuni ale spațiului comunitar, unde tendințele urbanizării și aplicarea politicii europene de coeziune economică, socială și teritorială au înregistrat performanțe ridicate, conducând la apariția unor mari metropole, aglomerări urbane, sau *rețele de aglomerări urbane*, al căror *indice al puterii globale a orașelor* le situează în primele zece locuri din lume.

Există de asemenea numeroase provocări și limite pe care regiunile și/sau aglomerările urbane le întâlnesc în procesul de creștere și care nu pot fi comparabile de la un caz la altul, dar pot reprezenta un cadru de analiză pentru o eventuală reșezare administrativă în țara noastră.

În încheiere, apreciem că originalitatea acestei teze reiese din cercetarea aplicată și dezvoltată asupra „fotografiei” actuale a situației economico-sociale a județelor Arad și Timiș, în prezentul context economic, geostrategic și politic al Europei Centrale și de Est.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți/articole

1. Agenda teritorială (2020). Territorial agenda 2020. Agreed on 1 December 2020, Germany.
2. Agha, N., & Taks, M. (2015), *A theoretical comparison of the economic impact of large and small events*. In „*International Journal of Sport Finance*”, 10(3), 199-216.
3. *Aradul-Permanență în istoria patriei*, 1978, p. 139.
4. *Arad. Monografia orșului de la începuturi până la 1989*, Arad, (1999), Editura Nigredo, p. 34, p. 80, p.106.
5. Asheim, B. T., Isaksen, A., & Trippl, M. (2020). *The role of the Regional Innovation System approach in contemporary regional policy: is it still relevant in a globalised world?*. “in Regions and innovation policies in Europe “ (pp. 12-29). Edward Elgar Publishing.
6. Aydalot, P. (1965). *Note sur les économies externes et quelques notions connexes*. in “*Revue économique*”, 16(6), 944-973.
7. Annez, Clarke P. și R. M. Buckley, (2009), „*Urbanization and Growth: Setting the Context*”.
8. Backhouse, R. E. (2000). *Austrian economics and the mainstream: View from the boundary*, in “*Quarterly Journal of Austrian Economics*”, 3(2), p.31-43.
9. Bădulescu, A., Bădulescu, D., & Simuț, R. (2018). *The Complex Relationship between International Tourism Demand and Economic Growth: An Analysis on Central and Eastern European Economies*. In “*Amfiteatru Economic*”, 20(12), 935-950.
10. Bailey, N., & Turok, I. (2001). *Central Scotland as a polycentric urban region: useful planning concept or chimera?*, in “*Urban studies*”, 38(4), 697-715.
11. Benedek, J. (2016). *The role of urban growth poles in regional policy: the Romanian case*, in” *Procedia-Social and Behavioral Sciences*”, 223, 285-290.
12. Benedek, J., Cosmina-Daniela, U., & Ștefana, V. (2022). *Growth pole policy's induced development and spatial inequalities in the metropolitan areas of Romania-a critical assessment*, in “*Tér és Társadalom*”, 36(3), 47-67.
13. Bere, R. C., Precup, I. B., & Silvestru, C. I. (2015). *On growth poles from EU Countries in the framework of Europe 2020*, in „*Procedia economics and finance*”, 23, 920-925.
14. Bere, R., & Silvestru, C. (2015). *Aspects related to urban development of growth Poles in the context of Cohesion policy and Europe 2020 strategy paper*. In „*International Journal of Economic Practices and Theories*”, 5(5), 542-550.
15. Blaug, M. (1994). *The methodology of economists*. Cambridge: Cambridge University Press.

16. Boudeville, J. R. (1966). *Problems of regional economic planning*. Edinburgh: Edinburgh UP.
17. Burfisher, M. E. (2017). *Introduction to computable general equilibrium models*. Cambridge University Press.
18. Buzărnescu Ș. (coordonator), (2004), *Un model de interculturalitate activă, Banatul românesc*, Editura de Vest, Timișoara, p. 22-23.
19. Bolovan S., (1995), *Populaționismul în politica reformistă a Habsburgilor în Banat*, în „Sabin Manuilă. Istorie și Demografie”, Fundația Culturală Română, București, p. 80-83.
20. Berzovan A. (2023) „Troianul” din Țara Zărandului, în „Enciclopedia Dacică” (https://www.enciclopedia-dacica.ro/?operatie=subiect&locatie=terra_dacorum&fisier=troianul_din_tara_zarandului).
21. Bozu O., (2010), *Descoperiri arheologice de epocă romană în Clisura Dunării*, în „Banatica”, XX, 2010, p. 204-207.
22. Caciora, A. (1971), *Organizarea administrativ-teritorială și instituțională a comitatelor Arad și Zarand*, Culegere de referate. Sesiunea 1969, București, p. 6.
23. Caciora și Gluck, (1973), *Evoluția demografică din comitatul Arad, în secolul al XVIII-lea*, „Revista arhivelor”, anul I, vol. XXXV, nr. 2, București, p. 148, p. 150.
24. Ciuhandu G., (1940), *Românii din Campia Aradului de acum două veacuri*, Arad, p. 24-36, p. 65, p. 136.
25. Campbell, J. (1972). *Growth pole theory, digraph analysis and interindustry relationships*, in “Tijdschrift voor economische en sociale geografie”, 63(2), 79-87.
26. Cao, Z., Li, S., Song, H., & Shen, S. (2017). *The distributional effect of events on rural and urban households in China*, in „Journal of Travel Research” 56(7), 881-892.
27. Carbone, M. (2005). *Sustainable tourism in developing countries: Poverty alleviation, participatory planning, and ethical issues*, in „The European Journal of Development Research”, 17:3, 559-565, DOI: 10.1080/09578810500209841.
28. Cardoso, R. V., & Meijers, E. J. (2016). *Contrasts between first-tier and second-tier cities in Europe: A functional perspective*, in „European Planning Studies”, 24(5), 996-1015.
29. Castells, M., & Blackwell, C. (1998). *The information age: economy, society and culture. Volume 1. The rise of the network society*. in “Environment and Planning B: Planning and Design”, 25, 631-636.
30. Christofakis, M., & Papadaskalopoulos, A. (2011). *The Growth Poles Strategy in regional planning: The recent experience of Greece*, in “Theoretical and Empirical Researches in Urban Management”, 6(2), 5-20.
31. Clark, A. E., Masclet, D., & Villeval, M. C. (2010). *Effort and comparison income: Experimental and survey evidence*. in „ILR Review”, 63(3), 407-426.

32. Coburn, D. (2000). *Income inequality, social cohesion and the health status of populations: the role of neo-liberalism*, in „Social science & medicine”, 51(1), 135-146.
33. Comisia Europeană, (1999). *ESDP – European Spatial Development Perspective: Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
34. Comisia Europeană, (2010). *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. COM(2010) 2020 final.
35. Comisia Europeană, (2017). *My region, My Europe, our future. Seventh report on economic, social and territorial cohesion*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
36. Comisia Europeană, (2018). *Regulation of the European Parliament and of the Council laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, and the European Maritime and Fisheries Fund and financial rules for those and for the Asylum and Migration Fund, the Internal Security Fund and the Border Management and Visa Instrument*. COM(2018) 375 final
37. Cotella, G. (2019), *The urban dimension of EU cohesion policy*, in “Territorial Cohesion: The Urban Dimension”, 133-151.
38. Crețan R., *Cultural heritage highlighted by the Habsburg colonisations – a particular view on the Romanian*, în „Review of Historical Geography and Toponomastics”, vol. IV, no. 7-8, p. 108.
39. Drăgan A., (2020), *Banatul. Perspective Contextuale actuale*, în „Cămine în mișcare”, Timișoara, p. 40-41.
40. Bolovan, Graf, (2023), – Ioan Bolovan și Rudolf Graf (coordonatori), *O istorie a Banatului*, Compendiu, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, p. 26-27; p. 189-191, p. 207-211, p. 222-230, p. 404-405.
41. Darwent, D. F. (1969), *Growth poles and growth centers in regional planning—a review* in „Environment and Planning A”, 1(1), 5-31.
42. Dawkins, C. J. (2003), *Regional development theory: conceptual foundations, classic works, and recent developments*, in „Journal of planning literature”, 18(2), 131-172.
43. Despotović, D., & Cvetanović, S. (2017). *The theoretical explication of the factors of regional growth and the economic convergence (divergence) of the region*, in “Ekonomski horizonti”, 9(2), 109-123.
44. Dobusch, L., & Kapeller, J. (2009). " Why is economics not an evolutionary science?" *New answers to Veblen's old question*, in „Journal of Economic Issues”, 43(4), 867-898.
45. Dumitrașcu S., (2007), *Contribuții la cunoașterea graniței de vest a Daciei romane*, în Laura Ardelean, Florin Sfrengeu (coordonatori), „Scrieri arheologice privind istoria Daciei apusene”, Fundația culturală „Munții Apuseni”, Oradea, p.187-195.

46. Dunăre N., (1984), *Civilizația tradițională românească în Curbura Carpatică Nordică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p.158.
47. Elsner, W. (2017, January). *Social economics and evolutionary institutionalism today: Theoretical components and “heterodox” convergence in a socio-economic perspective*, in „Forum for Social Economics” (Vol. 46, No. 1, pp. 52-77). Routledge.
48. ESPON, F. (2010). *Future Orientations for Cities. Applied Research Project 2013/1/1*.
49. ESPON. (2012). *Second tier cities and territorial development in Europe: Performance, policies and prospects. Final Report*, Luxembourg: ESPON.
50. ESPON. (2014). *Growth Poles in South-East Europe. Final Report*, Luxembourg: ESPON.
51. ESPON. (2018). *ESPON COMPASS – Comparative analysis of territorial governance and spatial planning systems in Europe. Final Report*, Luxembourg: ESPON.
52. EPSON -*Fișă de țară Structuri și relații teritoriale în România, 2020, European Planning Studies*, 22(2), 246-267, p.7.
49. Etzioni, A.(2015).*Socioeconomics*, in „Wiley Encyclopedia of Management”, 1-2.
53. European Union. (2007), *Territorial Agenda of the European Union. Agreed on the occasion of the Informal ministerial meeting on urban development and territorial Cohesion on 24–25 May 2007 in Leipzig, Germany*.
54. European Union. (2011), *Territorial agenda of the European Union 2020. Agreed at the Informal Ministerial Meeting of Ministers responsible for spatial planning and territorial development on 19th May 2011 in gödöllő, Hungary*.
55. European Union. (2016), *Urban agenda for the European Union. Agreed at the Informal Meeting of EU ministers responsible for urban matters on 30 May 2016 in Amsterdam, The Netherlands*.
56. fDi’s Global Free Zones of the Year 2019.
57. Gecse A., (2018), Desideriu Gecse, *Istoria diferitelor etape ale minorității cehe. Colonizările în Banat*, în Jakab Albert Zsolt, Peti Lehel (coordonatori), „Cehii din Banat”, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, p. 41.
58. Glăvan C., (2018), *Instrucțiune privind organizarea Banatului timișan (7 octombrie 1717)*, în „Analele Banatului”, Seria Arheologie-Istorie, XXVI, p. 120.
59. Graf R., (2011), *Contributii la istoria industrială a Banatului Montan. StEG, factor de modernizare (1855-1920)*, Cluj-Napoca, Presa Universitara Clujeana, p. 57-163.
60. Grant R.G., (2011), *1001 Batles that Changed the Course of History*, Chartwel Books, New York, p. 477.
61. Gudea N., (2009), - Nicolae Gudea, *Prăbușirea apărării romane de frontieră la Dunărea de Mijloc și de Jos după 378, cu privire specială la provincia Dacia Ripensis*, în „Revista Bistriței”, XXIII, p. 87.

62. Gnos, C., & Rochon, L. P. (Eds.). (2008). *The Keynesian Multiplier*, Routledge.
63. Godlewska-Majkowska, H., Komor, A., & Typa, M. (2016). *Special economic zones as growth and anti-growth poles as exemplified by Polish regions*, in "Entrepreneurial business and economics review", 4(4), 189.
64. Griffiths, M. R., & Lucas, J. R. (2016), *Value economics: the ethical implications of value for new economic thinking*. Palgrave Macmillan UK.
65. Guerron-Quintana, P. A., Hirano, T., & Jinnai, R. (2023). *Bubbles, crashes, and economic growth: Theory and evidence*, in "American Economic Journal: Macroeconomics", 15(2), 333-371.
66. Haddad, E. A., Porsse, A. A., & Rabahy, W. (2013), *Domestic tourism and regional inequality in Brazil*, in „Tourism Economics”, 19(1), 173-186.
67. Hajrasouliha, A. H., & Hamidi, S. (2017), *The typology of the American metropolis: monocentricity, polycentricity, or generalized dispersion?*, in "Urban geography", 38(3), 420-444.
68. Hanauer, N., & Beinhocker, E. (2014), *Capitalism redefined*, in "Democracy", (31), 30.
69. Higgins, B., & Savoie, D. J. (Eds.). (2017), *Regional economic development: essays in honour of François Perroux*. Routledge.
70. Hirschman, A. O. (1988), *The strategy of economic development*. Boulder, CO: Westview Press.
71. Hollingsworth, R., & Müller, K. H. (2008), *Transforming socio-economics with a new epistemology*, in "Socio-economic review", 6(3), 39.5-426.
72. Iorga N., (2009), *Neamul Romanesc in Ardeal si Tara Romaneasca la 1906*, Bucuresti, Editura Saeculum I.O., p.358-367.
73. Kiraly A, Lehoczky, A., Muntean, T., Puskel, P., Ujj, J., ., (2023), *Aradul merge inainte! Capitele din istoria orasului - De la mijlocul secolului al XIX-lea până la începutul secolului XX*, Editura Gutenberg Univers, p.13-14
74. Kenworthy, L. (1999), *Do social-welfare policies reduce poverty? A cross-national assessment*, in „Social Forces”, 77(3), 1119-1139.
75. Komlos, J. (2012), *A critique of pure economics*, in „Challenge”, 55(2), 21-57.
76. Koppl, R., Kauffman, S., Felin, T., & Longo, G. (2015), *Economics for a creative world*, in „Journal of Institutional Economics”, 11(1), 1-31.
77. Krugman, P. (1991), *Increasing returns and economic geography*, in „Journal of political economy”, 99(3), 483-499.
78. Kuhar, A., Golemanova, A., Erjavec, E., Kožar, M., & Cör, T. (2009). *Regionalisation of the Social Accounting Matrix: methodological review*. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.
79. Lasuén, J. R. (1973), *Urbanisation and development—the temporal interaction between geographical and sectoral clusters*, "Urban studies", 10(2), 163-188.

80. Le ministère de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique (2023), *Les pôles de compétitivité: état des lieux à la fin de la phase*. Les Themas de la DGE MARS 2023.
81. Lee, F. (2009), *A history of heterodox economics: Challenging the mainstream in the twentieth century*. Routledge.
82. Leu V., Albert C., (1995), *Banatul în memorialistica mărunță sau Istoria ignorată*, Reșița, pp19-61.
83. Lefranc, A., Pistolesi, N., & Trannoy, A. (2008), *Inequality of opportunities vs. inequality of outcomes: Are Western societies all alike?* In „Review of income and wealth”, 54(4), 513-546.
84. Loveridge, S. (2004). *A typology and assessment of multi-sector regional economic impact models*, in “Regional studies”, 38(3), 305-317.
85. Mair, J., & Smith, A. (2022). *Events and sustainability: Why making events more sustainable is not enough*. In “Events and Sustainability” (pp. 1-17). Routledge.
86. Malý, J. (2018). *Polycentric urban systems and territorial cohesion*. In “Territorial cohesion: The urban dimension” (pp. 69-89). Cham: Springer International Publishing.
87. Malý, J., & Krejčí, T. (2022). *Polycentricity of daily urban systems: A misconceived concept and buzzword in ‘metropolitan’ planning practice*, in “European Urban and Regional Studies”, 29(4), 515-532.
88. Martinelli, F., Moulaert, F., & Novy, A. (Eds.). (2013). *Urban and regional development trajectories in contemporary capitalism*. London: Routledge.
89. McCann, P., & Ortega-Argilés, R. (2015). *Smart specialization, regional growth and applications to European Union cohesion policy*, in „Regional studies”, 49(8), 1291-1302.
90. McCloskey, D. N. (1985). *The loss function has been mislaid: The rhetoric of significance tests*, in „The American Economic Review”, 75(2), 201-205.
91. McKee, D. L. (2008), *Services, growth poles and advanced économie*, in „Service Business”, 2(2), 99-107.
92. Meijers, E., Hoogerbrugge, M., & Cardoso, R. (2018), *Beyond polycentricity: Does stronger integration between cities in polycentric urban regions improve performance?*, in „Tijdschrift voor economische en sociale geografie”, 109(1), 1-21.
93. Miller, M. M., & Gibson, L. J. (2005), *Cluster-based development in the tourism industry: putting practice into theory*, in „Applied Research in Economic Development”, 2(2), 47-63.
94. Mønsted, M. (1974). *Francois Perroux's Theory Of “Growth Pole” And “Development” Pole: A Critique*, in “Antipode”, 6(2), 106-113.
95. Myrdal, G., & Sitohang, P. (1957), *Economic theory and under-developed regions*.
96. Munteanu A., (2006), *Banatul istoric, vol. I, Asezarile. Populatia*, Editura Excelsior Art, Timisoara, p. 386-400;

97. Munteanu A., Rodica Munteanu R., (1998), *Timis. Monografie*, Editura Marineasa, Timisoara, p. 146-147.
98. Marki S. , (1892-1895), *Arad varmegye es Arad szabad kiraly varos tortenete (Istoria Comitatului Arad și a orasului liber regesc al Aradului)*, vol., I si II, Arad, p.60.
99. Nitu A., (2017), (coordonator), *Economie și societate*, vol. I, Editia a 2-a, Editura Gutenberg Univers Arad, p.28, p.99, p.161, pp.421-423.
100. Nelson, J. A. (2012), *Poisoning the well, or how economic theory damages moral imagination. In The Oxford handbook of professional economic ethics*, New York: Oxford University Press.
101. Niiniluoto, I. (2019), *Scientific Progress: substantive revision* Oct. 16, 2019, in „The Stanford Encyclopedia of Philosophy”, 2019.
102. Oțil M., Miculescu A., Cismaș L.M., (2015), ”Disparities in regional economic development in Romania”, “Scientific Annals” of the “Alexandru Ioan Cuza” University of Iași , Economic Sciences, p.2.
103. Parr, J. B. (1999a), *Growth-pole strategies in regional economic planning: A retrospective view*, Part 1, *Origins and advocacy*, in “Urban Studies”, 36(7), (pp. 1195-1215).
104. Parr, J. B. (1999b), *Growth-pole strategies in regional economic planning: a retrospective view*, Part 2, *Implementation and outcome*, in “Urban studies”, 36(8), 1247-1268.
105. Parr, J. B. (2015), *Neglected aspects of regional policy: a retrospective view. Environment and Planning C: Government and Policy*, in “Urban Studies” 33(2), 376-392.
106. Pernecky, T., & Luck, M. (2013), *Events in the age of sustainability. Events, society and sustainability: Critical and contemporary approaches*, 1-12.
107. Perroux F. (1955), *Note sur la notion de pole de croissance*, *Economie appliquee*, p. 94 after Campbell, J. (1974), *A note on growth poles*, in “Growth and Change”, 5(2), 43-45.
108. Perroux, F. (1950), *Economic space: theory and applications*, in „The quarterly journal of economics”, 64(1), 89-104.
109. Perroux, F. (1970), *A note on the concept of growth Poles*, In D. McKee, R. Dean, & W. Leahy (Eds.), „Regional economics: Theory and practice” (pp. 93–103). New York: Free Press.
110. Perroux, F. (2017), *The pole of development’s new place in a general theory of economic activity*, in “Regional economic development “ (pp. 48-76). Routledge.
111. Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2017), *Shifting horizons in local and regional development*, in „Regional studies”, 51(1), 46-57.
112. Piketty, T. (2015), *Putting distribution back at the center of economics: Reflections on capital in the twenty-first century*, in „Journal of Economic Perspectives”, 29(1), 67-88.

113. Purkharthofer, E. (2019), *Investigating the partnership approach in the EU Urban Agenda from the perspective of soft planning*, in „European Planning Studies”, 27(1), 86-105.
114. Pascu S., (1972-1989), *Voivodatul Transilvaniei*, vol. I, Cluj-Napoca, p. 210.
115. Puskel P., (2018), *Aradul de odinioară*, Editura Mirador, Arad, p.7.
116. Puskel P., (2021), *Povești arădene de succes*, Editura Gutenberg Univers, Arad, pp.8-41.
117. Padurean C., (2003), *Populația comitatului Arad în secolul al XIX-lea*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, pp.52-83.
118. Prodan D., (1960), *Domeniul cetății Șiria la 1525*, AIIC, III, p.60.
119. Rusu A.A. și Hurezan G.P., (1999), *Cetăți medievale din județul Arad*, pp. 22-23.
120. Raihan, A., (2023), *The dynamic nexus between economic growth, renewable energy use, urbanization, industrialization, tourism, agricultural productivity, forest area, and carbon dioxide emissions in the Philippines*, in “Energy Nexus”, 9, 100180.
121. Rasool, H., Maqbool, S., & Tarique, M. (2021), *The relationship between tourism and economic growth among BRICS countries: a panel cointegration analysis*, in “Future Business Journal”, 7(1), 1-11.
122. Rauhut, D. (2017), *Polycentricity—one concept or many?*, in „European Planning Studies”, 25(2), 332-348.
123. Razzaq, A., Fatima, T., & Murshed, M. (2023), *Asymmetric effects of tourism development and green innovation on economic growth and carbon emissions in Top 10 GDP Countries*, in “Journal of Environmental Planning and Management”, 66(3), 471-500.
124. Richards, G., & Palmer, R. (2012), *Eventful cities*. Routledge.
125. Richardson, H. W. (1976), *Growth pole spillovers: the dynamics of backwash and spread*, in “Regional Studies”, 10(1), 1-9.
126. Roșu L., (2017), *Elemente de condiționare în evoluția urbanistică a Timișoarei, suport pentru punerea în valoare a centrului istoric*, Vasile Ciobanu, Dan Dumitru Iacob (coordonatori), in „Studii de istorie a orașelor. In honorem Paul Niedermaier”, Editura Academiei Române, Editura Istros a Muzeului Brăilei, p. 190;
127. Rusu R., (2007), *Organizarea spațiului geografic în Banat*, Editura Mirton, Timișoara, p. 128.
128. Schaffer, W.A. (2020), *Regional Impact Models*, 2nd edn. Editor: Scott Loveridge and Randall Jackson. WVU Research Repository.
129. Șipoș I., (2002-2003), *Încorporarea Banatului în Ungaria*, în „Analele Banatului”, Seria Arheologie-Istorie, X-XI, 2, p.384.
130. SGPTD, E. (2012), *Second tier cities and territorial development in Europe: Performance, policies and prospects*.
131. Söderbaum, P. (2017), *Do we need a new economics for sustainable development*, in „Real-world economics review”, 80, 32-44.

132. Sun, B., Li, W., Zhang, Z., & Zhang, T. (2019), *Is polycentricity a promising tool to reduce regional economic disparities? Evidence from China's prefectural regions*, in "Landscape and Urban Planning", 192, 103667.
133. Thomas, M. D. (1975, December), *Growth pole theory, technological change, and regional economic growth*, in "Papers of the Regional Science Association" (Vol. 34, No. 1, pp. 3-25). Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag.
134. Țintă A., (1972), *Colonizări habsburgice în Banat*, Editura Facla, Timișoara, p. 172, 218.
135. Ulrich, P. (2010), *Civilizing the market economy: The approach of integrative economic ethics to sustainable development*, in „Economics, Management, and Financial Markets”, 5(1), 99-112.
136. UNDP – United Nations Development Program (2021), *Sustainable Development Goals*, www.undp.org/sustainable-development-goals.
137. United Nations Environment Programme. Division of Technology, & Economics. (2005), *Making tourism more sustainable: A guide for policy makers*. World Tourism Organization Publications.
138. Van den Berg, H. (2016), *Economic growth and development*, World Scientific Publishing Company.
139. Vanhove, N. (2005), *The economics of tourist destinations*, Jordan Hill.
140. Von Egan-Krieger, T. (2014), *Die Illusion wertfreier Ökonomie: Eine Untersuchung der Normativität heterodoxer Theorien*, Campus Verlag.
141. Wickham, S. (1963), *French planning: Retrospect and prospect*, in „The Review of Economics and Statistics”, 335-347.
142. Wilkinson, R., & Pickett, K. (2011), *The spirit level: Why greater equality makes societies stronger*, Bloomsbury Publishing USA.
143. Wojnicka-Sycz, E. (2013), *Growth pole theory as a concept based on innovation activity development and knowledge diffusion*, in "Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce-teoria i praktyka", 7(3), 17-33.
144. Zaucha, J., Komornicki, T., Böhme, K., Świątek, D., & Żuber, P. (2014), *Territorial keys for bringing closer the territorial agenda of the EU and Europe 2020*, in „European Planning Studies”, 22 (2), 246-267.

Surse on-line

145. <https://www.entreprises.gouv.fr/files/files/en-pratique/etudes-et-statistiques/themas/2023-themas-dge-poles-de-competitivite-phase-4-n9.pdf>,
146. <http://www.clustero.eu>
147. <https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici> - *Sinteză Statistică a datelor din registrul central al comerțului la 31 Decembrie 2022*
148. Institutul National de Statistică <http://www.insse.ro/cms/ro/content/rapoarte-si-studii>
149. <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online>
150. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf
151. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

- 152. Primăria Municipiului Arad: <https://www.primariaarad.ro>
- 153. Consiliul Județean Arad: <https://www.cjarad.ro>
- 154. Primăria Municipiului Timișoara: <https://www.primariatm.ro>
- 155. Consiliul Județean Timiș: <https://www.cjtimis.ro>
- 156. <http://economie.gov.ro/aparat-propriu/economie/politici-industriale>
- 157. www.undp.org/sustainable-development-goals.

Alte surse

- 158. *Legea nr.315 din 2014 privind dezvoltarea regională în România.*
- 159. *Legea nr.351 din 2001, privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, actualizată.*
- 160. *Studiu Orașe Competitive, remodelarea geografiei economice a României, studiu Banca Mondială, p.27, p. 147-148, 2013.*
- 161. *Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul Municipiilor Timișoara și Arad, , Agenția de Dezvoltare Vest, 2015, p.4;*
- 162. *Legea nr.246 din 2022, privind zonele metropolitane*
- 163. *Legea nr.375 din 2022, pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, referitoare la Organizarea și funcționarea consorțiilor administrative.*
- 164. *Sinteză Statistică a datelor din registrul central al comerțului la 31 Decembrie 2022, Nr.294, Oficiul Național al Registrului Comerțului.*
- 165. *Hotărârea Guvernului nr.666/2016 privind aprobarea documentului strategic Master Planul General de Transport al României.*
- 166. *Planul de investiții al SN Aeroportul Internațional Timișoara “Traian Vuia” S.A. pentru perioada 2023-2032, p.7-8, 2023.*
- 167. *Lege nr.375 din 2022, pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, referitoare la Organizarea și funcționarea consorțiilor administrative, modificată și completată de Legea nr.387/2023;*
- 168. *Hotărârea Guvernului nr.1575/2022 privind aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare urbană integrată pentru orașe reziliente, verzi, inclusive și competitive 2022-2035- Politica urbană a României (M.O. nr.1275/2022)*

Timișoara, 2024